

Zápis

z obhajoby disertační práce paní PhDr. Jany Tomaščinové

konané dne 7. dubna 2015

téma práce: *Nominální kolokace v italském občanském zákoníku*

přítomní: dle prezenční listiny

Předseda komise doc. PhDr. Petr Čermák, Ph.D. zahájil obhajobu a představil přítomným kandidátku.

Školitel seznámil komisi s průběhem kandidátského studia a stručně též uvedl její disertační práci.

Kandidátka seznámila přítomné se svou disertační prací. Sdělila zejména:

Práce se týká nominálních kolokací v italském *codice civile*. Autorka v úvodu stručně komentovala použitou sekundární literaturu a konstatovala, že některé lingvistické práce týkající se právního jazyka vykazují značné nedostatky, protože jejich autoři-lingvisté nerozumějí právní problematice. Vyjádřila názor, že analýza právního jazyka vyžaduje značnou kompetenci lingvistickou a zároveň dobrou orientaci v právní problematice. Její práce se mj. zabývá kvalitativním a kvantitativním pojetím kolokací a také otázkou, zda je vůbec v odborném jazyce možné mluvit o kolokacích (podle autorky to možné je). Upozornila na problém rozlišování mezi právními a neprávními výrazy – dle jejího soudu nemá takové rozdělení v mnoha kontextech velký smysl, neboť v občanském právu se obě roviny často překrývají.

Doc. Čermák následně poděkoval prof. Skřejpkovi za oponenturu, protože vzhledem k charakteru práce, pohybující se na pomezí mezi lingvistikou a právem, je ideální, když se na posudcích podílejí odborníci z oblasti lingvistiky i práva.

Poté oponenti prof. Skřejpek a doc. Štichauer přednesli podstatný obsah svých posudků.

Kandidátka, dr. Tomaščinová, odpověděla na posudky oponentů. Nejprve poděkovala oponentům za čas, který věnovali zhodnocení práce.

Nejprve se věnovala dotazu doc. Štichauera ohledně setrvačnosti právně neplatných výrazů. Ve chvíli, kdy mluvčí použije neplatný výraz, mohou podle kandidátky nastat tři situace:

a) nestane se nic, b) je to zcela správně a na místě, c) naopak to může být zcela špatně. Kandidátka zdůrazňuje, že i komunikace v právu se často řídí zcela běžnými komunikačními pravidly, zejména v komunikaci ústní, kdy mají mluvčí příležitost si vyjasnit své postoje, nehraje tedy použití neplatných termínů žádnou větší roli, situace se v komunikaci vyjasní. V komunikaci písemné by se toto stávat nemělo, neboť to svědčí o menší kompetenci autora výroku. Zároveň není možné to chápat tak, že by laik měl právo dělat v této oblasti chyby, ale odborník nikoli. Např. při podání žaloby je třeba dbát i u laika na jazyk, který používá, aby soud žalobu rovnou nezamítl. Užívání starších termínů je naopak v pořádku tehdy, kdy se autor textu odvolává na stav platný v minulosti. Toto má důsledky také pro překlad, neboť často již neplatný český termín lépe odpovídá významu v původním jazyce, z něhož překládáme.

Dále se kandidátka vyjadřuje k druhé části otázky, která se týkala konkrétního příkladu s pojmy *SPZ* a *registrační značka*. V této souvislosti kandidátka konstatuje, že řada právních termínů přechází do běžného jazyka, aniž by si laici uvědomovali jejich právní rozměr. Co se týče setrvačnosti zastaralého termínu, je tedy třeba rozlišovat mezi termíny přejatými do běžného jazyka a termíny, které jsou zakotveny v právních textech. Jazyk soudního spisu musí jazykově odrážet stav v době, kdy došlo k projednávání kauze, v řadě případů se tedy dnes již neplatný termín používá v odborném jazyce nikoli ze setrvačnosti, ale z důvodu odkazování k předchozím rozhodnutím, která byla vydána v době, kdy byly platné starší termíny.

Kandidátka dále podotýká, že *SPZ* je i překladatelský problém – v italštině existují výrazy *targa di immatricolazione* a *targa di riconoscimento*, z jazykového hlediska by překladu české *SPZ* lépe odpovídal termín druhý, ten se však podle italských zákonů vztahuje pouze pro registrační značky určitého typu vozidel (zejména kola a povozy tažené zvířaty), z právního hlediska tedy není vhodný. Je zde však i otázka, zda běžný italský mluvčí toto vůbec ví.

K další otázce, která se týkala sousloví typu *fino a prova contraria*, která pronikla z právní mluvy do běžného jazyka, kandidátka konstatuje, že jich není mnoho, napadají ji pouze dva (*cogliere in flagranza* a *obiezione, Vostro Onore*). U *cogliere in flagranza* došlo k posunu významu, od čistě právního významu k užívání běžnému v každodenních situacích.

Dále kandidátka předkládá seznam řady výrazů jednoslovných převzatých z právního jazyka (např. *alibi*) a uvádí jejich význam v běžném jazyce, který se často velmi liší od původního významu právního. Právní význam bývá většinou specifitější, v běžném jazyce se slova užívají ve významu obecnějším, někdy se z oblasti přísně právních přestupků přesouvají

spíše k problematice morální. Právní termíny se pak v běžném jazyce zakonzervují v posunutém významu.

Doc. Čermák se dotázal, zda mají oponenti k vystoupení nějakou připomínku či doplnění, žádné komentáře ani námitky však z jejich strany nezazněly.

Diskuse:

Doc. Duběda se ptá na hlavu kolokace – podle jakého přístupu hledala kandidátka hlavu kolokace, jak určila, které slovo je tím hlavním? Kandidátka se odvolává na přístup prof. Čermáka, podle které je určení báze do jisté míry závislé na rozhodnutí autora.

Dr. Nádvorníková se ptá na kvantitativní aspekt analýzy – kolik tokenů má *codice civile* a jak frekventované jsou v něm základní syntaktické struktury. Kandidátka tvrdí, že teoreticky by to zjistit šlo, ale z paměti čísla nezná. Časté jsou struktury substantivum + adjektivum i některé další, ale typů, které by měly vysokou frekvenci, není jich mnoho.

Doc. Čermák se otázal, zda existuje soubor dat, který by obsahoval zákoníky pro primárně jazykovou i překladatelskou analýzu. Podle kandidátky korpus existuje, ale je určen pro vytvoření *PES – Právníký elektronický slovník*, je tedy zpracován s ohledem na právní elektronické systémy a podle právních kritérií, není pro jazykáře vhodný. Kandidátka dále konstatuje, že znalci považují za slovo s právním významem např. *les, odpad, zvíře* – potřeby právníka jsou tedy úplně jiné než potřeby jazykáře. Doc. Čermák dodává, že existují pokusy, jak v korpusu automaticky identifikovat termíny, program zatím není doveden k dokonalosti, vykazuje chybovost, ale existuje. Zároveň však doc. Čermák souhlasí, že poslední autoritou při posouzení toho, zda je nějaké slovo odborným termínem, či nikoli, musí být odborník. Kandidátka dodává, že pokusy o identifikaci právních termínů automaticky, které byly provedené nedávno v Kanadě, selhaly. Doc. Štichauer dodává, že *codice civile* není ideální korpus, dr. Nádvorníková se proto ptá na existenci srovnatelného právníkého korpusu. Kandidátka se ptá na důvody pro vytvoření takového korpusu – pro právníky by podle ní neměl význam. Doc. Radimský dále konstatuje, že právní materiály se často nezveřejňují kvůli množství osobních údajů, jež obsahují, dodává, že *codice civile* má mnoho tokenů, ale každý jeho paragraf se věnuje jen jedné oblasti, takže každá věc je v něm uvedena jen jednou, pro jazykovou práci tedy opravdu není ideální.

vyhlášení výsledku tajného hlasování:

počet členů komise: 5

přítomno členů komise: 5

5 kladných hlasů.

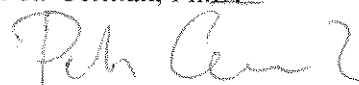
Komise navrhla udělit titul doktor (Ph.D.)

Zapsala: Mgr. Dana Kratochvílová

V Praze dne 9. 4. 2015

Předseda komise

doc. PhDr. Petr Čermák, Ph.D.

Handwritten signature of Petr Čermák in black ink.